

ПРЕЗЕНТАЦІЇ

Запалювала серця

Як би прикро не було визнавати, але винесені в епіграф слова аж надто актуальні нині, хоча з моменту публікації трактату минуло вже понад п'ять десятиліть... Тоді, ховаючись за гаслами ілюзорного інтернаціоналізму, радянська влада продовжувала свою брудну політику, відбувалося цілеспрямоване стирання національних ознак, відповідно тривав процес перетворення українців у манкуртів. Культивувалося презирливе ставлення до всього, що мало національне маркування. Саме тому передавання 1967 року за кордон праці Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?» стало непересічною подією. Безпосередній стосунок до цієї справи мала викладачка Ніжинського державного педагогічного інституту імені Миколи Гоголя Олександра (Леся) Йосипівна Коцюба.

Ця історія стала спонукою для створення книги «Ніжинське шістдесятництво: Леся Коцюба». Збірку уклали членкиня Національної спілки журналістів України, директорка Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою Надія Онищенко та доктор історичних наук, професор НДУ імені Миколи Гоголя Євген Луняк, який нині в лавах ЗСУ захищає нашу державу від московської навали.

Чи багато ви можете назвати імен своїх учителів, викладачів, компетентність та особистісні риси яких справили на вас незабутнє враження?! Леся Коцюба була саме такою. До її думки прислухалися, її поважали, її пам'ятають і нині. Завдяки цьому вдалося підготувати книгу спогадів. Її студенти: Анатолій Шкуліпа, Олександр Забарний, Світлана Козлова,

Чи існує сьогодні в Україні ікраїноненавистництво? Багатох це питання здивує. Але не всіх. Я певен, що знайдеться чимало українців і навіть неукраїнців, які не лише ствердять, що існує, але й наведуть факти з власного досвіду.

Іван Дзюба «Інтернаціоналізм чи русифікація?»

Валентина Кривець, Леонід Горлач та інші автори видання «Ніжинське шістдесятництво: Леся Коцюба» поділилися щирими споминами про цю непересічну особистість, зокрема про ніжинський період її життя. Також у книзі містяться тексти інших жанрів: інтерв'ю, репортажі, документи, свідчення, протоколи, саме це дало змогу показати різні грані Лесі Йосипівни та всеосяжно передати дух тієї епохи.

Видання презентували в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя. Були присутні слухачі різних поколінь. Для когось із них реалії часів СРСР, які пригадувала модераторка заходу Надія Онищенко, звучали, як щось дуже дивне та незрозуміле. Наприклад, тоді студентку виключили з університету буцімто через те, що вона приховувала, що вірить у Бога. А виявом антисоветчини вважалася навіть носіння джинсів!..

Ректор Гоголівського вишу Олександр Самоїленко поділився своїми враженнями про книгу з публікою, яка вщерть заповнила зал. Він наголосив, що видання такого штиву – важлива для міста подія. «Це не традиційна монографія в класичному розумінні, – зауважив Олександр Григорович. – Це колективна збірка однодумців про епоху, людей, час. Дуже важливо, що не тільки професійні історики, але й широке коло читачів можуть зануритися в ті події». Олександр Григорович відзначив вдале поєднання наукових текстів зі спогадами, художнім словом, власне, це дає змогу глибоко зануритися і в яскравих фарбах побачити той час. «Книга не лише цікаво читається, вона заповнює прогалини, які були в історії нашого вишу, – наголосив пан ректор.

Захід відвідав міський голова Олександр Кодола, директор Благодійного фонду «Ніжен», голова «Прогресу» м. Ніжина Микола Шкурко. За фінансової підтримки Асоціації «Об'єднання підприємств Ніжинщини» та установи, яку очолює Микола Пантелійович, було зійснено видання книги. Також був присутній директор ПП, яке видало збірку, Микола Лисенко.

Свого часу Іван Бровко зазначав, що 1964 року Леся Йосипівна публічно висловила українську патріотичну позицію під час презентації в Ніжинському педагогічному інституті роману Антоненка-Давидовича «За ширмою». Тому можна стверджувати, що передавання за кордон трактату Івана Дзюби не було для неї раптовим емоційним поривом. Однак зі зміною політичного керівництва почалася кампанія з виявлення «українських буржуазних націоналістів» і гоніння на неблаго-

надійних. У грудні 1972 року Леся Йосипівна була затримана співробітниками КДБ. Як свідчив Аврахов, вона трималася ліпше, ніж будь-який чоловік, щоб розірвати ланцюг арештів здійснила блискучий хід, який відвів їй величну й водночас трагічну роль останньої жертви слідства про передавання за кордон трактату «Інтернаціоналізм чи русифікація?» Івана Дзюби.

Під час презентації Євген Луняк мав короткотривалу відпустку, але його в будь-який момент могли викликати на службу. На щастя, він зміг взяти участь у заході. Євген Миколайович зауважив: «Коли Іван Дзюба в середині 60-х писав свою працю “Інтернаціоналізм чи русифікація?”, він навряд чи усвідомлював, що робить. Іван Михайлович фундаментально вивчав комуністичну ідею. Він аналізував праці Леніна і бачив, що те, що відбувається в СРСР, зовсім не відповідає заповітам Леніна. У цьому й полягає ідеологічна бомба. Думаю, Дзюба писав абсолютно щиро...»

Ця праця, на правду, була дуже небезпечною для СРСР, але вийти в широкий тираж вона могла лише за кордоном. Першим намагався вивезти трактат Микола Мушинка, але нічого не вдалося. Друга спроба була успішною, організаторкою цього стала Леся Коцюба. 1967 року декан філологічного факультету Григорій Аврахов вивіз трактат «Інтернаціоналізм чи русифікація?» за кордон, а вже 1968 року видавництво «Сучасність» у Мюнхені публікує цю працю. Увесь світ бачить, що СРСР нехтує навіть заповідями свого ідола Леніна. КДБ починає розслідувати справу передавання трактату за кордон, шукають причетних. Це триває кілька років, поки не виходять на Ніжин. Коцюбу допитують, переслідують, вона бере всю провину на себе, її звільняють з роботи, залишаючи без засобів до існування. Останні роки хвора Леся Йосипівна провела в зубожінні та забутті. На жаль, Леся Йосипівна не дожила до проголошення незалежності України...

Доля цієї жінки дуже зацікавила Євгена Луняка. 2013 року він почав опитувати людей, які знали її особисто. У книзі є спогади уже, на жаль, нині покійного Дмитра Наливайка (у березні 2014 пан Луняк їздив у Київ, щоб записати з ним інтерв'ю) водночас він спілкувався з подружжям Крутивусів, які теж були причетні до цієї справи. 2021 року кафедра історії України та Центр гуманітарної співпраці з українською діаспорою НДУ імені Миколи Гоголя організували Всеукраїнську наукову конференцію «Жінка в боротьбі за Україну» приурочену до 100-річчя від дня народження Лесі Коцюби. Напередодні відкрили меморіальну дошку на будинку, де мешкала свого часу Леся Йосипівна. Також одну з вулиць у Ніжині названо на честь цієї жінки.

Євген Миколайович наголошує: «Пам'ять про таких людей обов'язково треба зберігати, бо завдяки ним існує наша держава. Дуже легко говорити про Україну, де всі тебе підтримують, а в умовах тоталітарного комуністичного режиму це було дуже важко, адже відбувалася русифікація,

насадження комуністичної ідеології, щоб сказати, а тим паче зробити, як Леся Коцюба, потрібна було мати велику мужність».

Подвижницьку діяльність пасіонаріїв досить часто складно зрозуміти пересічному обивателю. Так було завжди... Так було і з Лесею Йосипівною. Дехто міг позаочі сказати: «І чого їй не вистачає?! Працює у виші, має влаштований побут...» Звісно, кожен мислить керуючись своїми ціннісними орієнтирами. А пані Коцюба не могла жити по-іншому. У неї був свій фронт боротьби – культурний. Та й український дух не давав їй жити не по совісті. Тому вона й не належить до категорій «людина радянська», «людина-гвинтик».

Не кожен сучасний та й тогочасний викладач зрозуміє, поведінку Лесі Коцюби, коли вона по забрюханій сільській дорозі пішки йшла до школярів на літературно-мистецькій вечір «Струни серця». Професор Микола Тимошик про цей пам'ятний захід згадує так: «Ми, данинські школярі, навчалися тоді в розкиданих по селу кількох хатах у дві зміни. ...До нашого села протягом усіх весен та осеней, у пору так званого бездоріжжя, автобуси з райцентру не ходили. Вісім кілометрів суцільного місива треба було долати пішки від твердої дороги...» «Думається тепер, що оте приспане, ще не розворушене ніким, не розбруньковане доти в юначій душі українство, ніби освячене невидимою паличкою доброї феї, засвітилося того літературно-мистецького вечора».

Пари з Лесею Йосипівною Леонід Горлач згадує так: «Імпозантна жінка, вдягнена підкреслено вишукано, завжди усміхнена і привітна, вона природньо вписувалася в студентське середовище. Загострене почуття патріотизму, любові до української історії та міфології посівало в наші несформовані душі зерна гордості за свій народ. А особливо близькою вона стала нам після емоційних лекцій, коли читала курс усної народної творчості. Народні думи й історичні пісні, сонячні мелодійні колядки й щедрівки оживали перед нами, як спалахи невмирущого духу українців. А це особливо вражало після занудних лекцій про науковий комунізм».

Завершилася презентація книги чудовим виступом студентки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя Олени Нестеренко. Вона виконала романс Миколи Лисенка на слова Миколи Вороного «Нічого-нічого» та композицію «Якби мені черевички» на слова Тараса Шевченка. Це так у душі Лесі Коцюби, яка була залюблена в українську пісню та часто практикувала на заняттях з фольклору спів зі студентами. Ерудована, харизматична, цілеспрямована, енергійна вона пропагувала ідею українства, запалювала іскру любові до Батьківщини. Читаючи книгу спогадів, ми переконуємося в цьому. Її життя не минуло намарно... Однак боротьба за незалежну, суверенну українську державу триває, а з початком повномасштабної війни вона загострилася катастрофічно... Тепер ми маємо чимало роботи на всіх фронтах...

Дарія БОБРИК

НАШІ ГЕРОЇ

Земні дороги отця Сергія

Нинішній 2024 рік для героя моєї оповіді – Народного Героя України, Почесного громадянина міста Ніжина, військового капелана, удостоєного за ратну працю державними нагородами, настоятеля ніжинського Собору Всіх Святих ПЦУ, протоієрея Сергія (Чечина) – ювілейний. У лютому зустрів він свій 55-річний життєвий ювілей, а цьогогоріч у грудні виповниться 30 років, як став настоятелем катедрального Собору Всіх Святих у Ніжині.

Я добре пам'ятаю той зимовий день 4 грудня 1994 року, коли мій колега і товариш, доцент катедри української літератури Ніжинського державного педагогічного інституту, вікопомний Олександр Григорович Астаф'єв запросив мене на молебень: «Приходь, друже, на сходи до Всіхсвятського храму. Сьогодні буде правити молодий священник, його треба підтримати. Та й храм відстояти потрібно, передати церковній громаді». Скажу відверто, я не належав до когорти активних вірян, був тоді лише на шляху до Бога, але знехтувати запрошенням товариша не зміг. Серед членів новоутвореної тоді релігійної громади було чимало просвітян та моїх колег – викладачів Гоголівського вишу. Там і відбулося моє знайомство з молодим священником отцем Сергієм, яке триває ось уже тридцять років...

Він відправив молебень, благословив нас на добрі справи, наповнив вірою серця до відродженої тоді української церкви... А потім члени релігійної громади Олександр Астаф'єв та Сергій Голуб спіяли замок на вхідних дверях Віхсвятського храму (тоді ще спортзалу загальноосвітньої школи № 3), за що пізніше вони мали клопіт із офіційною владою. Та все минулося, пройшли роки. Завдяки діяльності отця Сергія та його колег у місті була відроджена і розбудована Православна церква України, спільними зусиллями громади відреставровано і впорядковано катедральний Собор Всіх Святих, було виготовлено і освячено, як на мене, найкрасивіший іконостас на всій Лівобережній Україні авторства ніжинського художника Олександра Кошеля. Не мілів людський потічок до храму, а все набував сили. У серцях багатьох ніжинців відродилася віра в державну незалежність, щасливе життя, європейське майбутнє. Україна розквітала...

Та прийшла війна... Одягли мої земляки військові однострої, а отець Сергій натягнув на рясу капеланський армійський бушлат та й відбув на Схід. Після повномасштабного вторгнення орків на територію рідної України горе все частіше навідувало родини моїх земляків. Прийшла лиха година... І невідомо, коли вона закінчиться. Душпастирська місія отця Сергія набуває все більшої ваги в рідному місті. Він потрібний містянам. Ще 2015 року за його благородні людські якості, подвижницьку волонтерську працю вони обрали Сергія Чечина Почесним громадянином Ніжина, а 2017 року прийшло загальнодержавне визнання – йому було присвоєно звання Народний Герой України.

А тому коли отримав редакційне завдання: взяти інтерв'ю в отця Сергія, я спочатку знітився. Про що писати? Про нього вже писано-переписано. Добра сотня публікацій та інтерв'ю, з кілометр кіно- та відеосюжетів, не говорячи вже про соціальні мережі... Люди вдячні священнику, воїну, волонтеру! Та зрештою опанував себе: а чи не поговорити мені про наставників отця Сергія? Про тих людей, котрі мали вплив на формування його світоглядних орієнтирів, людських якостей? Які, власне, виховали його?! Про тих, хто й нині поряд з ним і задля кого він живе?

Попри його завантаженість – це волонтерські поїздки на Схід, церковна та світська громадська діяльність, закордонні відрядження, ми все ж домовилися про зустріч. Бо ми товаришуємо, і за роки дружби навчилися не відмовляти один одному в допомозі. Бо така він людина – його серце відкрите для кожного, хто звернеться за порадою, а незмінна життєва позиція – допомагати усім, кому можеш, – багатьох людей підтримала в складних ситуаціях та на життєвих перехрестях, врятувала не одне життя.

Розмовляємо вранці, біля Всіхсвятського храму, у салоні його авто.

– Отче, у кожного свій шлях до Бога... Хто вивів Вас на цю тернисту дорогу?

– Як і годиться – мама... Я від народження киянин. Мешкав у самому серці столиці, на вулиці Лютеранській, що вгніздилася на Печерських пагорбах. Мої батьки були незрячі і працювали на підприємстві УТОС, виховуючи нас із сестрою в повазі до людей та праці. Батько Іван – корінний киянин, і саме він навчив нас любити столицю, любити Україну. Мама Ярослава народилася в мальовничому селі на Тернопільщині, де я, власне, і провів своє дитинство на гостинах у мудрої й лагідної бабусі Софії. Мені подобалося там усе: і чарівна природа, і побут, а найбільше – люди... Вони там не лише працюючі, але й гостинні, шанують звичаї і Бога. Там я дізнався про свято Святої Трійці, інші свята. Так затишно і спокійно було поряд із бабусею Софією у звичайній сільській церкві і водночас – так урочисто. Храм у бабусиному селі був на Іллю. Тоді всі сусіди одягали вишиванки, жінки чепурилися, і церква була схожа на квітник. Ходили одне до одного на похрамини, було весело і святково.

– А як же радянська школа й піонерія?

– Із школою мені поталанило. Батько свідомо мене віддав на навчання до елітної школи № 117 міста Києва. Чому я наголошую на слові елітна? Та тому що вона була чи не єдиною на той час українськомовною школою в центрі столиці в оточенні сотні російськомовних шкіл та ще з десятка спеціалізованих. А тому діти свідомої української еліти навчалися саме в нашій школі. Моєю однокласницею була донька Ади Роговцевої та Костянтина Степанкова Катерина, у паралельному класі навчався син Бориса Олійника, на рік молодший Василь Тютюнник... Я дуже вдячний учителям за науку і добро, а ще за педагогічний такт і патріотизм. З теплом у серці згадую свою першу вчительку Євгенію Самійлівну, завжди виважену і доброзичливу. Українську мову та літературу викладала Людмила Василівна Тютюнник, дружина письменника Григора Тютюнника. Вона всіх нас зачаровувала красою своєї полтавської вимови. Саме тоді я і полюбив рідну українську мову.

– А чи були ще юнацькі мрії?

– Так, я страшенно любив подорожувати! Мріяв стати машиністом потяга. Після закінчення десятирічки пішов навчатися до залізничного училища, успішно закінчив його. Проте через вади зору машиністом не став, але мрії не зрікся і почав працювати провідником на закордонних рейсах. Світу побачив – їздив до Німеччини, Польщі, Румунії, колишніх Югославії та Чехословаччини.

– А шлях до Бога?

– На нього ступити ніколи не пізно. У мене усвідомлено це сталося ще в шкільному віці. Років у п'ятнадцять, чи, можливо, у шістнадцять... Ще змалечку мама Ярослава водила мене на службу у Володимирський собор. Було урочисто, але задовго. Незрозуміла церковнослов'янська мова... Я нудьгував. Усе змінилося, коли мені виповнилося 17. Це сталося напередодні Великодня. Я йшов повз собор і чомусь вирішив зайти і поставити свічку, адже чув від мами, що так треба робити. Саме в цей час усі присутні в церкві співали «Вірую», у храмі запанувала дуже велична атмосфера, яка мене вразила. Я вирішив залишитися послухати, і в кінці служби знову всі люди разом заспівали «Отче

наш»... Саме тоді я вперше затримався в храмі, а після цього моя душа вже потребувала ходити сюди, відчувати Божу присутність і молитися.

– І 1993 року, у двадцятичотирирічному віці, Ви вступили до Київської духовної семінарії?

– Саме так. Друзі відмовляли, адже мав добрий зарібок, можливість виїздити за кордон, але душа вже прагнула до Бога. І я пішов за Його покликом... Дуже вдячний дружині, яка підтримала мій вибір.

– Розкажіть про роки навчання в семінарії, а згодом і в духовній академії. Про своїх наставників, духовних поводирів...

– Семінарію я закінчив екстерном за три роки. У листопаді 1994-го висвятився на священника, отримав парафію у місті Ніжині. У цей час Українська православна церква активно розвивалася, її популярність серед українців ставала все відчутнішою. І я хотів долучитися до неї і нести Слово Боже людям. З понеділка до п'ятниці я навчався в семінарії, а в суботу і неділю проводив богослужіння українською мовою у Всіхсвятському храмі. Потім продовжив освіту в Київській духовній академії.

– Отож 1996 року Ви стаєте слухачем Київської духовної академії. Що дало Вам навчання в цьому закладі?

– Духовне змузнення, переконаність у правильності обраного шляху, світло Віри... І в семінарії, і в академії в ті роки зібрався дуже потужний викладацький колектив. Ви питали про духовних наставників? Найпершим з них став наш навчитель, перший ректор Київської семінарії та академії, вікопомний владика Даніїл (Чоколюк). Саме він був у першій шерензі тих, хто розбудовував Православну церкву України. Я з великим трепетом у серці і сьогодні згадую його духовну проповіді. Він стояв біля витоків відбудови Михайлівського Золотоверхого собору, відроджував українську духовну освіту, відроджував чернече життя. Пам'ятаю, як він висвятив перших трьох ченців Української православної церкви Київського патріархату. Це сталося в Михайлівському Золотоверхому соборі. Серед перших неофітів був і владика Никон (Калембер), нині покійний, згодом єпископ Чернігівський та Ніжинський.

– Кілька слів про семінаристів та слухачів академії?

– Зі мною навчалася молодь, яка згодом стала духовною елітою України. В академії на кілька курсів молодші за мене навчалися: Епіфаній – тепер митрополит Київський та всієї України, Євстратій (Зоря) – згодом архієпископ Чернігівський та Ніжинський, інші відомі нині священники. Інтелектуальний потенціал випускників академії був доволі високим.

– Але повернемося до Ніжина і Вашої релігійної громади...

– Приїхавши до міста 1994 року, я познайомився з релігійною громадою Всіхсвятської церкви, яка складалася переважно з просвітян, викладачів Ніжинського педагогічного інституту. Окрему велику подяку хочу висловити подружжю Астаф'євих, Марії і нині покійному Олександрю. Тоді мене, молодого, дуже підтримав інститут, саме освітня та інтелігенція Ніжина.

– Чи можна родину Астаф'євих захарувати до катедрії Ваших наставників?

– Безперечно, так. Пані Марія була старостою нашої церковної громади, вона доклала багато зусиль для розбудови церковного життя. А покійний Олександр Григорович вражав мене своєю ерудицією, начитаністю, мистецтвом спілкування. Він родом був із Тернопільщини, як і моя мама та бабуся Софія. А я вже казав, що люблю і шаную цих людей ще з дитинства.

– Кого ще Ви можете назвати із числа тих, хто допомагав Вам?

– Сергія Олександровича Голуба – керівника нашого церковного хору «Воскресіння». З перших днів служби він поряд зі мною. З нашим хором ми побували в багатьох регіонах Сіверського краю. Давали концерти, вели бесіди, залучали людей до віри, до Православної церкви України. У перші роки становлення офіційна влада не особливо підтримувала нашу Церкву. І тільки завдяки подвижницькій роботі священників, які очолювали Чернігівську та Ніжинську єпархію, нам вдалося це змінити. Молитвами владики Никона, владик Михаїла (Зінкевича), Іларіона, Євстратія (Зорі), Антонія – нинішнього настоятеля церковної катедри, утвердилася українська віра на Чернігівщині. А головне – змінилися миряни, котрі нині цілими громадами переходять у лоно Православної церкви України.

– Як Ви стали військовим капеланом?

– Під час війни, коли навколо смерть і небезпека, воїни потребують духовної допомоги. Я це розумів, відчував внутрішню потребу вселяти їм віру й впевненість, а тому з перших днів збройного конфлікту перебував поряд із військовими. Спочатку священники діяли як волонтери, потім Патріарх Філарет благословив цю ініціативу, щоб створити капеланську службу, і з 2016 року ми стали їздити на ротації централізовано. Офіційно в мене чотири ротації: дві – у Луганському і Донецькому прикордонних загонах, ще дві – у лавах ЗСУ в 30-й механізованій бригаді.

– А волонтером?

– Із 2014 року Собор Всіх Святих став волонтерським хабом, який уже 10 років надає допомогу нашим захисникам. Чому ми не залишилися осторонь, а вирішили допомагати, адже побутує думка, що церква відсторонена від держави і не має втручатися в її справи? Не буде в нас справжньої української церкви – не буде й української держави, а якщо не буде справжньої української держави, то зникне й справжня українська церква. Ми пов'язані і маємо підтримувати одне одного. Я громадянин України, тому не можу стояти осторонь і дивитися на те, що відбувається в моїй державі. Активно діяти ми почали з часів Майдану. А потім розпочалася повномасштабна війна...

– Хто в цей час найбільше вплинув на Вас як людину?

– Станіслав Проценко. Ми дружили родинами. Він багато допомагав нашій релігійній громаді як депутат Ніжинської міської ради, був прихожанином нашої церкви. Його смерть глибоко вразила моє серце, воно відчуло біль втрати. Це стимулювало мене до активізації діяльності, змінило ставлення до життя.

– Ви здійснили вже більше тисячі поїздок на фронт, що передають бійцям ЗСУ ніжинці?

– Це вже давня історія. Почали думати про допомогу військовим, ще коли формувалися 13-й і 41-й батальйони

Собор Всіх Святих ПЦУ

тероборони. На той час матеріальне забезпечення військових було недостатнім, ми надавали їм допомогу від їжі і цигарок до спальників і одягу. Сьогодні значних проблем із харчуванням немає майже у всіх підрозділах, тому переважно закриваємо потреби в дронах, тепловізорах, іншому обладнанні. Зрозуміли, що шолом, бронежилет і протимінні чоботи рятують життя одному воїну, а дрон – сотням, а, може, і більше... А тому закупки стали дорожчими.

– Як родина ставить до Ваших відряджень на фронт?

– Як і всі українські родини нині, з розумінням. Хвилюються за мене, безперечно. Моя сім'я для мене – найвища цінність. З дружиною Світлою ми познайомилися ще у світському житті, коли я працював на залізниці, а вона навчалася в Херсонському педагогічному інституті. Там мешкає і нині її родина. Одружилися. Дружина підтримала мене в моєму прагненні стати священником. З нашої любові народилося двоє дітей: донька Марина і син Сергій. Нині вони вже дорослі. Донька працює фармацевтом, а син, після закінчення Національного авіаційного інституту, служить у лавах ЗСУ, захищає Україну. Уже в Ніжині дружина здобула другу вищу освіту. Закінчила НДУ і стала дипломованим психологом. Любов і шана до моєї родини, власне, і тримає мене на світі. Задля них, а також своїх вірян і побратимів я й живу.

– Нещодавно храм відвідав п'ятий Президент України Петро Порошенко. Про що говорили?

– Він з дружиною Мариною приїхав до Ніжина, щоб зустрітися із юною волонтерою Діаною Насібовою. Зустріч відбулася в Соборі Всіх Святих. Бесідували про життя, про справи волонтерські. Я подякував йому за Томос.

ОБ'ЄДНАЄМОСЯ В КРАСИВОМУ

Ірина Ключковська

Модерували захід співавтори та ведучі проекту – міюківці Назар Данчишин і Романія Строцька. Вони висловили подяку керівництву Львівської політехніки за підтримку ініціатив гуманітарного характеру, зокрема Ірині Ключковській, яка є директоркою МІОКу, ідейною натхненницею й ініціаторкою проекту, а також почесним гостям заходу.

– Серед ключових компетентностей майбутнього, поряд з умінням працювати в команді, емпатією, аналітичним і критичним мисленням, є і міжкультурна компетентність. Під цим розуміємо вміння взаємодіяти із представниками різних культур, різних народів. Але основою цієї компетентності є наша національна ідентичність. Знання і розуміння нашої культури, нашої історії, нашої мови, наших цінностей дає можливість нам бути впевненими в собі, дає змогу розуміти свою країну, а відповідно, розуміти цінності й культури інших народів, – зауважила Лілія Жук, проректорка з науково-педагогічної роботи та стратегічного розвитку Національного університету «Львівська політехніка».

Ірина Ключковська наголосила на важливості теми проекту:

– Як ми можемо творити український глобальний простір, якщо ми так погано знаємо те, що творилося за межами України? Якщо ми не знаємо, яка наука творилася, яка культура творилася, коли ми не знаємо самих себе... Те, що є діаспора, те, що є світове українство за межами України, – це інтегральна частина нашої історії, нашої культури і нас самих, нашого життя. Тому наш обов'язок – знати, і пізнавати, і тримати це за своє.

Перший епізод подкасту присвячено яскравій Квітці Цісік, котра «вміла промовляти до сердець людей». Популяризаторка її творчості співачка Оксана Муха долучилася до події через відозву зв'язок:

– Батьки дали Квітці її ідентичність, а відповідно дали їй силу. І цю силу вона передала нам у піснях. Вона залишила свою душу в цих піснях, дала нам можливість пишатися якісним, красивим, українським, і дала змогу нам об'єднатися в красивому...

У другому сезоні подкасту, що стартує незабаром, узяв участь запрошений експерт Роман Яців, професор мистецтвознавства. Він доєднався одразу до двох епізодів про художників Едварда Козака та Зою Лісовську, творчість яких науковець предметно досліджує й упорядковує їхню спадщину. На зустрічі пан Роман поділився іменами митців, що «чекають» висвітлення своєї діяльності в подкастах та монографіях, серед них – Володимир (Біл) Титла (аніматор студії Волта Діснея, автор «Білосніж-

ки і сімох гномів», родом із Тернопільщини), Олександр Архипенко (скульптор і художник, один з основоположників кубізму в скульптурі, уродженець Києва), Олекса Грищенко (представник паризької школи з Чернігівщини), Василь Курилик (українсько-канадський художник і письменник) та інші.

– Ми повинні надзвичайно фахово й компетентно ставитися до кожного імені, на нас чекає дуже багато захопливих пригод, які нас покажуть в унікальній культурній взаємодії, у тих великих привнесеннях українців у світову культурну практику. Очевидно, що це є велике завдання для молоді, для всіх нас, – наголосив професор.

Програмна директорка «Радіо Перше» Ярина Капітан розповіла про те, як медіа виділило студію для запису проекту та взяло подкаст до ефіру:

– Ми маємо таку розкіш, як комунальна радіостанція – дуже сучасна і креативна, у нас є змога виконувати не лише інформативну місію, а й виховну.

Два сезони подкасту мають по вісім епізодів, прем'єра яких відбувається на «Радіо Перше», після чого організатори проекту публікують їх у мережі на всіх основних потокових платформах. Окрім співачки Квітки Цісік, героями першого сезону стали:

Віра Вовк – письменниця та науковиця, була в еміграції спочатку в Німеччині, а згодом у Бразилії;

Емма Андіївська – одна з геніїв сучасної культури, художниця і поетка, яка живе в Мюнхені;

Святослав Гординський – художник і мистецтвознавець, поет і журналіст, що переїхав до США;

Володимир Палагнюк (Джек Паланс) – кіноактор, лавреат премії «Оскар»;

Олена Теліга та Олег Ольжич – діячі ОУН і поети, які загинули за Україну;

Оксана Луцишина – представниця сучасної еміграції у США, письменниця.

Другий сезон розповідає про таких митців:

Юрій Тарнавський – «чи не перший поет-айтішник», США;

Віра Фарміга – відома кіноакторка, США;

Наталя Лівіцька-Холодна – письменниця, у літературу ввійшла як авторка еротичної поезії;

Олесь Бабій – письменник, автор гімну ОУН «Зродились ми великої години»;

Василь Сліпак – всесвітньо відомий оперний співак, соліст Паризької національної опери;

Петро Яцик – меценат мистецтва і науки;

раніше згадані Едвард Козак – художник-карикатурист та Зоя Лісовська – художниця й ілюстраторка.

Наприкінці зустрічі Ірина Ключковська підсумувала значення діяльності діаспори повоєнної третьої хвилі еміграції:

– Мозок, інтелект України змушений був покинути нашу країну. Вони там, у підвалах, у страшних умовах створили справжню планету. Це була система освіти, це були садочки, школи і навіть університети, це були хори і капели бандуристів, творилися видавництва, діяли шпиталі – це все зробили наші люди! Там творилися видатні речі літератури і мистецтва.

Також учасники обговорили перспективи діяльності сучасної української діаспори, шляхи її реалізації в науці й мистецтві та можливий обмін досвідом заради творення глобального українського простору.

Зі Святим Володимиром

Під час саміту Світового конгресу українців у Бухаресті відбулася церемонія вручення найвищої нагороди SKU – медалі святого Володимира.

За вагомий внесок у розбудову діаспори та/або України на XII Конгресі SKU в жовтні 2023 року, було відзначено понад 40 лідерів українських організацій і громад з усього світу.

Президент SKU Павло Грод вручив найвищу нагороду всім,

хто прибув на саміт і подякував Ярославі Хортяні, голові комітету з вручення медалі святого Володимира, другому віцепрезиденту SKU, за вмілий провід.

«Ми не маємо права втомитися. Ми з Україною до кінця», – підкреслила Ярослава Хортяні на церемонії вручення.

Нагороди отримали: віцепрезидент SKU в регіоні Східної Європи Микола-Мирослав Петрецький, співголова Союзу українських організацій Австралії Стефан Романів, голова Спільки українських організацій Болгарії Олена Коцева, колишній голова найбільшої української організації в Данії «Lastivka» Василь Гедз, керівник Українського культурного центру в Естонії Богдан Лютюк, голова правління Українського земляцтва «Два кольори» в Естонії Тетяна Івушкіна, президент Українського конгресового комітету Америки (відділ Іллінойс) Ігор Дячун, голова Союзу українців Британії Мар'ян Космірак та інші.

Голова Світової координаційної виховно-освітньої Ради Світового конгресу українців (СКВОР SKU) Любов Любчик зая-

вила, що 67 % діаспорних шкіл не мають у своєму розкладі такої навчальної дисципліни як історія України.

Відповідною інформацією пані Любчик поділилася під час панельної дискусії «Українська школа за кордоном: вектор збереження української ідентичності» на саміті SKU в Бухаресті, учасники якої працювали задля того, щоб зробити все, аби діти могли здобувати українську освіту та навчатися в українських школах за кордоном, за цього зберігаючи національну ідентичність.

Очілниця СКВОР SKU представила ключові освітні проекти й ініціативи СКВОР спрямовані на забезпечення якісного навчання та озвучила рекомендацію СКВОР щодо включення історії України в перелік українознавчих предметів для вивчення в діаспорних школах.

На освітній сесії було презентовано структуру й концепцію інформаційно-методичного посібника з історії України на допомогу освітянам діаспори, який буде представлено для апробації вже з вересня 2024 року. Серед поважних учасників панельної дискусії були Андрій Сташків, заступник міністра освіти і науки України (онлайн), освітній омбудсмен Сергій Горбачов (онлайн), директорка Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою Ірина Ключковська, директор Української суботньої школи у Варшаві Олександр Пустовий, заступниця директорки МІОК Оксана П'ятковська. Модерувала розмову віцепрезидентка SKU Наталія Пошивайло-Таулер.

Нагадаємо, у залах парламенту Румунії в Бухаресті з 12 по 15 квітня відбувся саміт Світового конгресу українців (SKU), на якому зібралися понад 200 очільників і представників українських громад із 55 країн та п'яти континентів світу.

УКРІНФОРМ

ПРОБА ПЕРА

Як (не) полегшити собі життя

Людина – істота соціальна. Це твердження стало аксіомою. А жити в соціумі – це насамперед вміти пристосовуватися. Наразі живемо в реаліях, які вимагають від нас уміння адаптуватися до життя під час війни. Отже, окрім базових проблем та тимчасових негараздів, додалася одна глобальна спільна проблема, крізь призму якої і проходить зараз усе наше життя.

Сама війна і життя в її умовах вимагають від нас певних змін. Вони можуть впливати на всі аспекти життєдіяльності людини. Та є такі, що мають залишатися непохитно сталими. Наприклад, академічна доброчесність.

Людина, котра працює в освітньому просторі, повинна мати такі чесноти, як порядність, неупередженість, здоровий інтерес до нового, повага до особистісних кордонів та бажання боротися за справедливість. Загалом, ці риси характеру не завадять нікому. Але я, як людина, яка навчається й працює у сфері журналістики, хочу говорити зараз саме про своїх колег.

Звісно, у сьогоденних реаліях головне, чим ми повинні керуватися – не нашкодити інтересам державної безпеки. Що ж далі? А далі – типова гра за правилами. Але хтось лише цинічно грає в доброчесність, хтось намагається бути доброчесним. А дехто сміливо дотримується всіх правил. Хто ж виграє в такій грі? Рано чи пізно виграє той, хто правил дотримується. І на цьому етапі я просто уявляю хвилю заперечень. Що ніби не завжди все у світі справедливо, і треба вміти бути гнучкими.

Але як може пристосовуватися людина, котра є культурним дослідником освітнього простору? Насамперед це може бути машинальна робота на кількість. Без перевірки джерел, за

допомогою штучного інтелекту. Така робота дає результат. Але він вельми недовговічний. За першої ж перевірки результат роботи такого дослідника зазнає краху. Про людей, які свідомо ловлять хвилю хайпу та розповсюджують ІПСО навіть говорити не хочеться, які б виправдання такі особи не наводили на свою користь. Також одним із давніх способів полегшити собі життя є плагіат. Допускаю, є також безліч інших способів, про які я навіть не чула.

До усіх цих людей, які користуються такими «благами» є одне питання. Навіщо? Якщо той чи інший спосіб «пристосування» наразі викривається за лічені секунди. Тому чи треба нехтувати доброчесністю? Розумію, що ці питання ще довго будуть відкритими. Також розумію, що намагання добитися абсолютного результату є утопічним. Але ми можемо багато. Кожен із нас може. У своїй роботі, навчальному процесі ми не повинні шукати легких шляхів. Не потрібно нехтувати перевіркою інформації. Не потрібно недооцінювати працю колег. Не варто зосереджуватися на пошуку легкого. Краще звернути увагу на традиційні способи вирішення проблем. І дуже нерозумним є використання завідомо недоброчесного альтернативного методу.

Змінюється мода, обставини, погляди на систему світосприйняття. Але базові доктрини залишаються незмінними навіть в умовах війни. Це доброчесність, вміння наполегливо працювати та вміння поважати себе і оточення. Культура починається із самодисципліни, а успіх приходить після наполегливої праці.

Леся ІГНАТЕНКО,
студентка II курсу спеціальності «Журналістика»

Донна Фрозе творить історію

Під час відвідин волонтерського осередку на столичній Троєщині зустріли канадійку Донну Фрозе (Donna Frose), учительку історії на пенсії, котра вже двічі перетинає цілий океан, щоб допомогти Україні перемогти нашого ворога.

Колишня вчителька історії приїхала в Україну влітку 2023 року – одразу після

того, як вийшла на пенсію. «Те, що робить Росія – це неправильно», – переконана вона. Пані Донна вважає, що зараз – один з переломних моментів у світовій історії, і що кожен може вплинути на її перебіг...

Про те, що спонукало її допомагати Україні, Донна Фрозе розповіла Укрінформу.

– Пані Донно, звідки ви приїхали в Україну?

– Мене звуть Донна, я з Північної Альберти, Канада. Канада – дуже красива країна. На мою думку, найкрасивіша у світі. Але й Україна дуже красива.

Я учителька історії на пенсії. Найперша річ, на яку звертаю увагу, це те, що правильно і що неправильно. І я бачу, як історія повторюється знову і знову. Я бачу те, що Росія робить з Україною. Починаючи з 2014 року і навіть набагато раніше, ще в 30-х роках минулого століття, коли Україна була під Сталіним, усі знають про Голодомор. Те, що робить Росія – це неправильно. Я думаю, що зараз відбувається один із переломних моментів світової історії.

– Чому ви вирішили приїхати в Україну, де зараз так небезпечно?

– Я не думаю, що ми можемо просто дивитися і нічого не робити. І думаю, що важливо робити щось. Треба робити все, на що ми здатні. Я не здатна піти на фронт, тримати зброю в руках. Я не маю цих навичок. Але я можу допомогти. І це мій спосіб допомоги (волонтерити – ред.).

– Це ваш перший візит в Україну?

– Ні, вперше я завітала в Україну ще 2012 року, відвідала з екскурсіями Київ, Івано-Франківськ та Львів. В Альберті, де я проживаю, багато українських сімей. І моя тітка була одружена з українцем. Тому в мене є зв'язки, але я не українка.

2014 року була дуже зла на Росію за те, що вона вдіяла з Україною. Але тоді я перебувала у В'єтнамі в робочій справі. Я була вчителькою середньої школи за програмою міжнародного бакалавра в Міжнародній школі ООН у Ханой. Викладала історію, глобальну політику, теорію пізнання та була координаторкою розширеного реферату. Готувала учнів до вступу в університет.

А коли пішла на пенсію в червні 2023 року, то вже в серпні була тут, в Україні. І волонтерила до листопада, зробила невеличку відпустку додому на Різдво. А потім знову повернулася

в Україну. І буду тут до червня, улітку знову відвідаю родину. І, швидше за все, повернусь у серпні-вересні сюди.

Зараз перебуваю то в Києві, то в Запоріжжі.

У Запоріжжі я працюю в українській благодійній організації «Magic Food Army». Ми готуємо гарячу їжу та доставляємо її спецназу на передову по всьому фронту з півночі на південь.

У Києві ходжу в Благодійний фонд «МУРАШКИ». Там готують сухпайки з довготривалим терміном зберігання. Сніданки, борщі, супи, другі страви, а також яблучно-горіхові десерти й галетне печиво висилають на передову та військовим, котрі виконують бойові завдання і не мають можливості готувати.

– Вам не страшно перебувати в країні, де йде війна?

– Я не боюся – я лише переживаю, що світ не зробить усе можливе, щоб допомогти Україні. Буча, Маріуполь чи Алеппо – це приклад того, що відбувається, коли Росію не зупинити. Війна в Україні – перший шанс, коли світ може насправді зупинити Путіна. Зупинити Росію.

Путін – це тоталітарний диктатор. Він бере те, що хоче. І він використовує жорстокість, щоб це робити. Якщо він щось не може отримати, він це знищує. Він так робив з Грузією, з Чечнею, з Сирією. І Україна – найперше місце, де ми як світ маємо шанс глобально протистояти йому. І це частково завдяки українцям.

У день, коли напала Росія, у Зеленського був шанс полетіти, а він сказав: «Дайте мені зброю!» І коли я була у В'єтнамі, я дивилася відео, яке він зняв, у якому він сказав: «Президент тут, міністри всі тут. Я нікуди не збираюсь. Це наш шанс сказати світу, що ми не будемо толерувати тоталітарний режим. Ми віримо в демократію, у права людей, і будемо її захищати».

Люди в Сирії не могли цього зробити. «Арабська весна» була чудовою нагодою для змін, але Асад і політики того регіону не дозволили втрутитися світові з допомогою. І Путін зруйнував ту країну. Я була там. Це була надзвичайно красива країна. Але, де він з'являється, – він усе руйнує. Він і надалі буде це робити. І намагається зробити це з Києвом. Намагається його знищити.

Тому світ повинен об'єднатися, і люди повинні робити все, щоб допомогти Україні.

– Як ви думаєте, одна людина може змінити ситуацію?

– Одна людина – це все, що світові потрібно, щоб світ змінився. Якщо ви хочете, щоб світ змінився, вам потрібно щось робити самотужки. Зміни – у всіх маленьких діях, які ми робимо кожен день. І зміни ви можете побачити знову й знову.

І ви можете подивитися історію – це дії однієї людини, яка розпочинає щось робити, починає волонтерити, розпочинає діяти. І додає зусиль. І це спочатку одна людина, потім ще одна, потім ще одна... І ось тоді починаються зміни.

І волонтери роблять усе, що вони можуть. Приходять сюди, ріжуть яблука, курку або важать інгредієнти для каші... Вони роблять усе, що вони можуть зробити.

– Дякуємо, Донно, за вашу неоціненну допомогу, небайдужість. Коли українці бачать такі вчинки, це дуже нас надихає. Стояти до кінця. До перемоги!

Гвалана ГРИЦЮК, Київ

Засновник – Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Рішенням Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення №1180 від 11.04.2024 р.
ідентифікатор медіа: R30-03788
Р/р 31253365108946 НДУ ім. М. Гоголя
код 02125668 ДКСУ м. Київ
МФО 820172
(благодійний внесок на розвиток Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою)

Склад редакції:

Онищенко Н. П., редакторка,
Мельничук О. В., докт. фіз.-мат. наук, проф.,
Михед П. В., докт. філол. наук, проф.,
Самойленко Г. В., докт. філол. наук, проф.
Макет, верстка та коректура – Бобрик Д. М.

Адреса редакції:

Центр гуманітарної співпраці
з українською діаспорою, кімната 210
вул. Графська, 2,
м. Ніжин, 16602, Україна
Тел./факс: (04631) 7-19-59
E-mail: ukr_diaspora@ukr.net,
diaspora@ndu.edu.ua
<http://www.ndu.edu.ua/index.php/ua/tsentr-gumanitarnoji-spiivpratsi-z-ukrajinskoyu-diasporoyu/vidannya-ukrajinskij-dim>